

KLIIMAMINISTEERIUM

MERE JA VEE PROGRAMM 2026-2029

Sisukord

1. Programmi üldinfo.....	3
2. Sissejuhatus.....	3
3. Programmi eesmärk ja mõõdikud	6
4. Rahastamiskava.....	7
5. Hetkeolukorra analüüs.....	8
6. Olulisemad tegevused/sekkumised	12
Merekeskkonna ja vee kaitse ning kasutus.....	12
Meremajanduse konkurentsivõime tõstmine	13
7. Meetmed, programmi tegevused ja teenused	14
Meede 1. Merekeskkonna ja vee kaitse ning kasutus.....	14
Programmi tegevus 1.1. Merekeskkonna kaitse tagamine	15
Programmi tegevus 1.2. Vee säästliku kasutamise ja kaitse tagamine.....	16
Meede 2. Meremajanduse konkurentsivõime tõstmine	19
Programmi tegevus 2.1. Meremajanduse konkurentsivõime ja veetaristu arendamine	19
8. Programmi juhtimiskorraldus	21
LISA 1. Programmi teenuste kirjeldus	25
Programmi tegevus: Merekeskkonna kaitse tagamine	25
Programmi tegevus: Vee säästliku kasutamise ja kaitse tagamine.....	25
Programmi tegevus: Meremajanduse konkurentsivõime ja veetaristu arendamine	26
LISA 2. Teenuste rahastamiskava.....	29

1. Programmi üldinfo

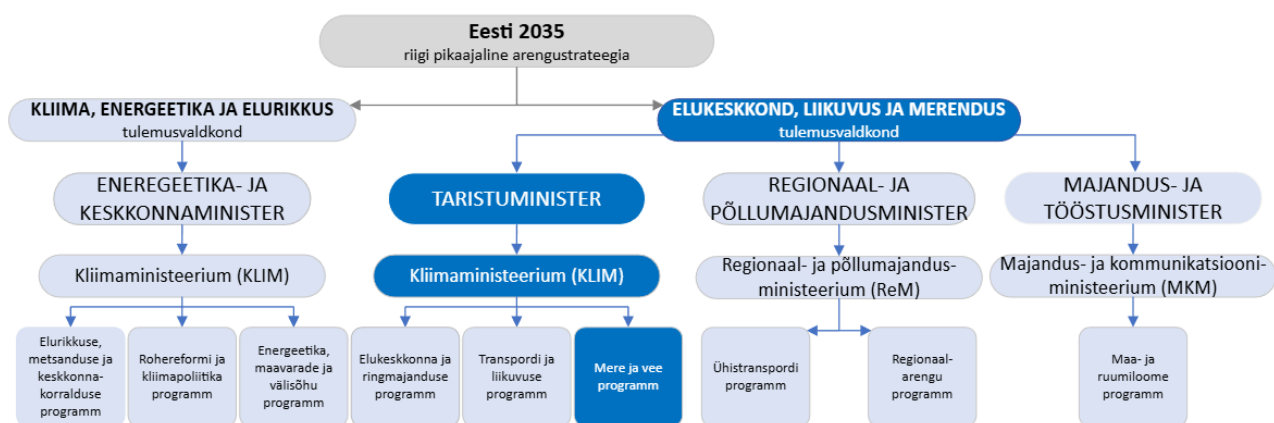
Tulemusvaldkond	Elukeskkond, liikuvus ja merendus
Tulemusvaldkonna eesmärk	Eestis on kõigi vajadusi arvestav elukeskkond, liikuvuslahendused ning konkurentsivõimeline majandus.
Valdkonna arengukava	Transpordi ja liikuvuse arengukava 2021–2035 (osaliselt)
Programmi nimi	Mere ja vee programm
Programmi eesmärk	Eesti mere- ja veekeskkond on kaitstud, veeteenus on kestlik ning meremajandus konkurentsivõimeline ja jätkusuutlik.
Programmi periood	2026-2029
Peavastutaja	Kliimaministeerium (KLIM)
Kaasvastutajad (oma valitsemisala asutused)	Transpordiamet (TRAM), Riigilaevastik (RL), Keskkonnaamet (KeA), Keskkonnaagentuur (KAUR)

2. Sissejuhatus

Tulemusvaldkond elukeskkond, liikuvus ja merendus tagab ringsuse põhimõtteid järgides kvaliteetse elukeskkonna arengu ja edendab nutikaid, ligipääsetavaid ja ohutuid liikuvuslahendusi panustades konkurentsivõimelise ja kliimakindla majanduse arengusse.

Tulemusvaldkonnas seatud sihtide saavutamiseni jõutakse kuue programmi rakendamisel:

- Elukeskkonna ja ringmajanduse programm (KLIM);
- **Mere ja vee programm (KLIM);**
- Transpordi ja liikuvuse programm (KLIM);
- Ühistranspordi programm (ReM);
- Regionaalarengu programm (ReM);
- Maa ja ruumiloome programm (MKM).

Joonis 1. Kliimaministeeriumi põhitegevustega seotud tulemusvaldkonnad ja programmid.

Tulemusvaldkonna eesmärgid on kooskõlas strateegiadokumentiga Eesti 2035, Transpordi ja liikuvuse arengukavaga 2021–2035¹ (edaspidi TLAK), teiste seotud arengudokumentidega ja säästva arengu eesmärkidega.

Kliimaministeeriumi printsiip on, et majandus peab mahtuma looduse piiridesse. Elurikkuse kadu mõjub hävitavalt nii loodusele, inimestele, kui kokkuvõttes majandusele. Elurikkuse hoidmine ja võimalusel looduse taastamine astuvad ühte jalga kohanemisel kliimamuutustega. Elurikkuse säilitamine on oluline instrument kõigis poliitikavaldkondades. Keskkond on inimõigus, seega ülemaailmselt ning ka Euroopa Liidu siseselt on üha enam vajalik vastata pikaajalistele keskkonna ja kliimaga seotud väljakutsetele – hoogustuv rohepööre, ressursside kestlik kasutus, ökosüsteemide säilitamine, kliimamuutused ja nendega kohanemine.

Tulemusvaldkonna eesmärk on seotud Transpordi ja liikuvuse arengukava 2021–2035 (edaspidi TLAK) üldeesmärgiga: Eesti transpordipoliitika eesmärk on tagada elanikele ja ettevõtetele ohutud, ligipääsetavad, kiired, kestlikud ja mugavad liikumisvõimalused kooskõlas Euroopa Liidu õigusnormides kehtestatud eesmärkidega.

TLAK-i üldeesmärgi elluviimiseks on koostatud kolm programmi:

- 1) **Transpordi ja liikuvuse programm** (taristuministri vastutusala), mis hõlmab kõikide liikumisviiside (va meretransport) planeerimise ja tegevuste elluviimist ja konkurentsivõime tõstmist;
- 2) **Mere ja vee programm** (taristuministri vastutusala), mis hõlmab meretranspordi planeerimise ja tegevuste elluviimist ja konkurentsivõime tõstmist;
- 3) **Ühistranspordi programm** (regionaal- ja põllumajandusministri vastutusala), mis hõlmab ühistransporditeenuse arendamist ja soodustamist.

Mere ja vee programm (edaspidi programm) on koostatud vastavalt „Riigieelarve seaduse” § 19 lõikele 5, § 20 lõikele 4 ning on ühtlasi aluseks programmipõhiseks eelarvestamiseks Kliimaministeeriumis (edaspidi ka KLIM). Programm on koostatud vastavalt Kliimaministeeriumi struktuurile, kus iga programmi eest vastutab vastava valdkonna asekancler. Programmi rakendamine aitab kaasa TLAK-i koordineeritud rakendamisele ja valdkonna arengule, arvestades riigi eelarvestrategiaga, struktuurivahendite kasutamise rakenduskavaga aastateks 2021–2027, arengustrategia Eesti 2035 seatud sihtidega ja muude riiklike tegevuskavadega. Samuti arvestatakse programmi rakendamisel osaliselt kattuvate valdkondade strateegiate ja arengukavadega.

Mere- ja veepoliitika tegeleb peamiselt meremajanduse konkurentsivõime sh meretransporditaristu, liikuvuse, liikumisvahendite korraldamisega, merekeskkonna kaitse, veemajanduspoliitika kujundamise ning investeringute suunamisega. Sealjuures ei ole mere- ja veepoliitika eraldiseisnev valdkond, vaid võimaldab ja soodustab teiste eluvaldkondade, nagu nt ettevõtluse, toimimist. Samuti on mere- ja veepoliitikal tugev ühisosa muuhulgas ka keskkonna- ja energeetikavaldkondadega. Seetõttu lähtutakse valdkonna kujundamisel ka teiste poliitikavaldkondade eesmärkidest, samuti panustatakse nendesse eesmärkidesse, nt Energiamajanduse arengukava (ENMAK) aastani 2035 eesmärkidesse.

Programmi tegevused panustavad järgmistesse riigi pikaajalise arengustrategia **Eesti 2035** sihtidesse²: **inimene** (arukas inimene hindab teadmisi, hoiab ennast, teisi ja (elu)keskkonda ning suhtub toetavalt kõikidesse ühiskonnarühmadesse), ühiskond, **majandus** (Eesti majandus on tugev, uuendusmeelne ja vastutustundlik. Eesti majandus on vastutustundlik inimeste ja looduse suhtes. Siin on paindlikku, uuendusmeelset ja vastutustundlikku ettevõtlust ning ausat konkurentsi soodustav

¹ [Transpordi tulevik | Kliimaministeerium](#)

² [Aluspõhimõtted ja sihid | Eesti Vabariigi Valitsus](#)

turvaline majanduskeskkond. Kohalike ressursside väärimine on kasvanud ja loodusvarade kasutamisel arvestatakse nii elurikkuse säilimise kui ka sotsiaal-majanduslike mõjudega), **elukeskkond** (Eestis on kõigi vajadusi arvestav, turvaline ja kvaliteetne elukeskkond. Elukeskkonna kujundamisel arvestatakse kõigi inimeste vajadustega ning otsustes järgitakse läbivalt kvaliteetse ruumi põhialuseid ja kaasava disaini põhimõtteid, et tagada igaühele nii vaimse, füüsilise kui ka digiruumi ligipääsetavus ja mugavus. Kasutusel on uuenduslikud tehnoloogiad ja looduslähedased lahendused, mis vähendavad ajakulu vahemaade läbimisel ja tagavad hea elukeskkonna terves Eestis. Elukeskkond on kvaliteetne ja seda planeeritakse pärandit ja looduse elurikkust hoidvalt. Inimesed on ruumiteadlikud ning ruumiotsused parandavad nende ühistegevuse ja osaluse võimalusi) ja **riigivalitsemine** (Eesti on uuendusmeelne, usaldusväärne ja inimesekeskne riik).

Mere ja vee programm aitab saavutada arengustrateegia Eesti 2035 sihti „Eestis on kõigi vajadusi arvestav, turvaline ja kvaliteetne elukeskkond“, panustades eeskätt tegevuskava teemakimbust „Ruum ja liikuvus“ kirjeldatud transpordiga seotud tegevustesse ja mõõdikute „kasvuhoonegaaside heide transpordisektoris“ ning taristu ehitamisel ja rekonstrueerimisel kaudselt ka „ühissõiduki, jalgrattaga või jala tööl käivate inimeste osakaal“ sihttasemete saavutamisse, aga ka „ligipääsetavuse näitaja“ sihttasemesse ning arvestab asjakohaste taristuprojektide puhul kvaliteetse ruumi³ aluspõhimõtetega.

Programm panustab **ÜRO säästva arengu eesmärkide** saavutamisse:

Programmi elluviimiseks kasutatakse järgmisi **välisvahenditest rahastatavaid meetmeid**:

- LIFE strateegilise integreeritud veemajanduse projekti LIFE SIP WetEST rakendamine, mille eesmärgiks on **Lääne-Eesti vesikonna** veemajanduskava täielik rakendamine ning selle tulemusel vesikonna **veekogumite hea seisundi saavutamine ja säilitamine**. Projekti kestus on 2025-2033 ning projekti maksumus on ~29,9 mln eurot, millest 60% on LIFE programmi toetus ja 40% (s.o ca 12 mln eurot) on riigi kaasfinantseering.
- LIFE integreeritud veemajanduse projekti LIFE IP CleanEST rakendamine, mille raames viiakse ellu **Viru alamvesikonna veekogumite hea seisundi** saavutamiseks vajalikud meetmed kuni 2028. aasta lõpuni. Kümme aastat kestva projekti kogumaksumus on ligi 16,7 mln eurot.
- EL struktuuritoetusi perioodil 2021–2027 perioodil arendatakse AS-i Saarte Liinid sadamate **sadamarajatisi ja akvatooriume kliimamuutustega kohanemiseks**.
- EL struktuuritoetusi perioodil 2021–2027 kuni 31.12.2029 plaanitakse kasutada vee-ettevõtjatele ja kohalikele omavalitsustele kombineeritud sadeveesüsteemide sh lahkvoolsete sadameveesüsteemide rajamiseks 25 mln eurot.
- EL struktuuritoetuste perioodil 2021–2027 toimub mh ka mitteheas seisundis veekogumite tervendamine. Projekti viib ellu Riigimetsa Majandamise Keskus kuni 31.12.2029, projekti kogumaksumus on 5,4 mln eurot.
- Euroopa Liidu Tehnilise Toe Instrumendi (TSI) vahenditest rahastatakse ja viiakse ellu projekt „Eesti sinimajanduse juhtimismudel 2027+“.

³ <https://www.kul.ee/media/60/download>

Võrreldes Mere ja vee programmiga 2025-2028 struktuurseid muudatusi programmis tehtud ei ole. Paremaks ressursside haldamiseks ja teenuse osutamiseks vaadati üle ning ühtlustati Kliimaministeeriumi ja Keskkonnaameti teenused.

Rohkem infot leiab erinevate perioodide programmide ja aruannete kohta nii Kliimaministeeriumi kui ka Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi kodulehelt⁴.

3. Programmi eesmärk ja mõõdikud

Programmi eesmärk:

Eesti mere- ja veekeskkond on kaitstud, veeteenus on kestlik ning meremajandus konkurentsivõimeline ja jätkusuutlik.

Mere- ja veekeskkonna kaitse Eesti mereala ja vete hea seisundi saavutamiseks, veeteenuse jätkusuutlik areng, mis arvestab kriiside ja kliimamuutustega ning Eesti meremajanduse konkurentsivõime kasv läbi kestliku, ohutu, turvalise ja uuendusliku merendussektori ja taristu, tagades ka merealaste andmestike parema kättesaadavuse.

Programm jaguneb kaheks meetmeks ja kolmeks tegevuseks.

Joonis 2. Programmi struktuur.

Tabel 1. Programmi mõõdikud

Mõõdik/Sihttase	Tegelik (2024)	2026	2027	2028	2029
Eesti laevandus on rahvusvaheliselt konkurentsivõimeline (1-3) Allikas: Shipping Industry Flag State Performance Table	3	3	3	3	3
Heas seisundis olevate veekogumite osakaal (%) Allikas: Keskkonnaagentuur	51,00% (2022)	59,00%	65,00%	66,00%	67%
Sadamate kaubakäive, miljonites tonnides Allikas: Kliimaministeerium	21,5	25	26	27	28
Reisijate arv rahvusvahelistel laevaliinidel, mln	8,3	8,60	8,90	9,20	9,50

⁴ Tegevuspõhine riigieelarve Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi lehel (arhiiv kuni 2023—2026): <https://www.mkm.ee/ministeerium-uudised-ja-kontakt/strateegiline-juhtimine/tegevuspohine-riigieelarve>; KLIM: www.kliimaministeerium.ee

Mõõdik/Sihttase	Tegelik (2024)	2026	2027	2028	2029
aastas Allikas: Kliimaministeerium					

Mõõdik **Eesti laevandus on rahvusvaheliselt konkurentsivõimeline** (1-3) põhineb perioodiliselt koostatavate Shipping Industry Flag State Performance Table andmetel, mida koostab International Chamber of Shipping koostöös rahvusvaheliste merendusorganisatsioonide andmetega. Tabel hindab, kui hästi eri riikide lipuriigid (sh Eesti) täidavad rahvusvahelisi merendusstandardeid.

Hinnang skaalal 1–3 tähendab järgmist: 1 – madal konkurentsivõime. Sagedasemad rikkumised, kõrgem kinnipidamiste määr ja nõrgem vastavus rahvusvahelistele standarditele. Rohkem kui ühes kategoorias punases staatuses va Tokyo MOU. 2 – keskmiselt konkurentsivõimeline. Põhinõuded on täidetud, kuid esineb üksikuid puudujääke järelevalves jms rakendamises. 3 – väga konkurentsivõimeline. Lipuriik vastab kõrgel tasemel IMO ja ILO nõuetele, madal kinnipidamiste määr sadamariigi kontrollides, hea maine ja usaldusväärne lipuriik.

Mõõdiku **heas seisundis olevate veekogumite osakaal** (%) puhul esitatakse heas ja väga heas seisundis olevate veekogumite arvu suhe veekogumite koguarvu kohta protsentides. Veekogumid on konkreetset jõe lõigud ja põhjavee piiritletud üksused, mille seisundite üle peetakse arvestust. Pinnaveekogumi seisundi hindamisel kasutatakse riikliku keskkonnaseire programmi raames kogutavat, veekasutuse aruannetest laekuvat ja muud kättesaadavat infot ning modelleerimist. Põhjavee seiret viib läbi Eesti Keskkonnauuringute Keskus (EKUK), kes koostab seireandmete toetudes igal aastal põhjaveeseire koondaruande. Põhjaveekogumite seisundit hinnatakse iga 6 aasta jooksul. Seireandmed ning -aruanded on kättesaadavad [Keskkonnaseire Infosüsteemist](#).

Mõõdiku **sadamate kaubakäive** (miljonit tonni) näitab aastast kaubamahtu läbi Eesti sadamate. Mõõdiku väärtused on kättesaadavad Statistikaameti andmebaasist.

Mõõdiku **reisijate arv rahvusvahelistel laevaliinidel** (mln aastas) näitab kui palju reisijaid teenindatakse Eestis läbi rahvusvaheliste laevaliinide. Mõõdiku väärtused on kättesaadavad Statistikaameti andmebaasist.

4. Rahastamiskava

Tabel 2. Programmi rahastamiskava

Programmi rahastamiskava	Eelarve		Eelarve prognoos		
	2025	2026	2027	2028	2029
Mere ja vee programm	-80 148 285	-66 153 145	-75 354 517	-81 606 622	-78 099 225
Meede 1: Merekeskkonna ja vee kaitse ning kasutus	-29 946 933	-23 528 813	-24 485 257	-23 847 444	-26 978 925
Programmi tegevus 1.1: Merekeskkonna kaitse tagamine	-2 707 324	-2 331 230	-2 236 311	-2 185 252	-2 187 656
Programmi tegevus 1.2: Vee säästliku kasutamise ja kaitse tagamine	-27 239 608	-21 197 582	-22 248 946	-21 662 192	-24 791 269
Meede 2: Meremajanduse konkurentsivõime tõstmine	-50 201 352	-42 624 333	-50 869 261	-57 759 178	-51 120 300

Programmi tegevus 2.1: Meremajanduse konkurentsivõime ja veetaristu arendamine	-50 201 352	-42 624 333	-50 869 261	-57 759 178	-51 120 300
--	-------------	-------------	-------------	-------------	-------------

Tabel 3.^[1] Programmi rahastamiskava täiendav informatsioon 2025.a kohta

Mere ja vee programm	Ülekantavate summa (piirmääraga vahetus)	2025.a riigieelarve I p.a. seadusemuudatused	2025.a riigieelarve II p.a. seadusemuudatused	VV reservide eraldised	Lõplik 2025.a programmi tegevuse eelarve	Selgitused
Merekeskkonna kaitse tagamine	-753 741	447 824	279 636		-2 707 324	Ülekantavad vahendid on avaldatud KLIM kodulehel Seaduse muudatuse info on Riigi Teatajas II PA Seaduse muudatuse info on Riigi Teatajas
Meremajanduse konkurentsivõime ja veetaristu arendamine	-5 946 876	-60 171	-426 366	-7 746 540	-50 201 352	Ülekantavad vahendid on avaldatud KLIM kodulehel Seaduse muudatuse info on Riigi Teatajas Reservist eraldatud vahendite käskkirjad ADRis nr 39 ja nr 22 II PA Seaduse muudatuse info on Riigi Teatajas
Vee säästliku kasutamise ja kaitse tagamine	-3 863 727	-320 516	341 471	-745 872	-27 239 608	Ülekantavad vahendid on avaldatud KLIM kodulehel Seaduse muudatuse info on Riigi Teatajas Reservist eraldatud vahendite käskkirjad ADRis nr 88 II PA Seaduse muudatuse info on Riigi Teatajas

5. Hetkeolukorra analüüs

Meremajandus on mere peal toimuvate või merega seotud poliitikate ning majandustegevuste konkurentsivõimeline, keskkonnahoidlik ja kompetentsil põhinev jätkusuutlik süsteem, mis tagab inimeste ja kaupade liikuvuse, tootmise, töötlemise, ressursside kasutamise ning vajalike teenuste osutamise.

Lisaks majandustegevusele mõjutavad meri ning siseveed inimeste elukeskkonda ja inimese tegevus mõjutab omakorda otseselt merekeskkonda, moodustades süsteemi, mille tegevuste mõju on vastastikune. Seega tuleb majandustegevused planeerida keskkonnahoiust lähtuvalt ja käsitleda neid koos elukeskkonna ja regionaalarengu teemadega. Kuigi juba praegu toimivad paljud merenduse valdkonnad efektiivselt, on merenduse terviku potentsiaal Eestis siiski maksimaalselt kasutamata. Potentsiaali maksimeerimiseks tuleb lähtuda seisukohast, et kõik merega seotud küsimused on

omavahel seotud, toetavad üksteist ja neid peab käsitlema tervikuna. Selle tulemusena jõutakse olukorran, kus suureneb merendusega seotud ettevõtluses loodav lisandväärtus, on loodud täiendavaid võimalusi väikeettevõtluseks, kaldaäärne elukeskkond on atraktiivne ja soodustab inimeste paikseks jäämist rannikuäärsetesse regioonidesse, samas väheneb keskkonna koormus ning õnnetused merel, veekogudel ja sadamates ning Läänemere keskkonnaseisund ei ole halvenenud.

Olulisemaks on muutunud ka **toimepidevuse tagamine läbi veeteede avatuna, ohutu ja turvalisena hoidmise**.

Riikliku arengukava [Transpordi ja liikuvuse arengukava](#) aastateks 2021–2035 (TLAK) alla kuuluv laiendatud meremajandusevisioon (meremajandusevalge raamat) koondab strateegilised eesmärgid ja nende saavutamiseks vajalikud tegevused merendussektori arengu soodustamiseks. [Meremajanduse valge raamat](#) sisaldab hinnangut probleemidele, nende ulatusele, lahendamata jätmise tagajärgedele ja lahendamiseks välja pakutavate meetmete mõjule.

Merenduses on peamiseks **väljakutseks** ebastabiilsed olukorrad maailmas ja samuti üha enam karmistuvad keskkonnanõuded. Merendus on globaalne äri ja sõltub otseselt üleilmsetest teguritest. Eesti koos 11 muu Läänemere ja Põhjamerere rannikuriigiga alustas 2024. aastal ekspertide tasandil koostööd, mille raames arutatakse ühiseid samme rahvusvahelistele konventsioonidele ja standarditele mittevastavate laevadega võitlemisel, kuna see kujutab ohtu keskkonnale, meresõiduohutusele ja julgeolekule, eriti rannikuäärsetes riikides.

Väljakutseks on ka Euroopa Liidu ja Rahvusvahelise Mereorganisatsiooni dubleerivad kliimaeesmärgid jm keskkonnanõuded laevadele. Järgmiste aastate jooksul on väga tähtis, et leitaks rahvusvahelisel tasemel lahendus, kuidas nõueteks vastavaksustamise süsteemi vältida.

Eestis on merendus jagatud eri ministeeriumite vahel ja sellega seoses on meremajanduse tervikuna arenemiseks väga vajalik kõigi valdkonnaga seotud osapoolte ühtne koordineeritud koostöö.

Meremajanduse väljakutsed:

- meremajanduse konkurentsivõime tõstmine ja uue konkurentsivõimelise laevanduspaketi kontseptsiooni väljatöötamine koos laevaregistrite reformiga;
- meremajandus on kiiresti kasvav ning arengut on hakanud pidurdama valdkonna killustatus ja kompetentside puudumine erinevates ministeeriumites ja nende allasutustes;
- Riigilaevastiku erinevate nutikate ja innovaatiliste lahenduste rahastus, mis võimaldavad vähendada emissiooni ja suurendada efektiivsust (lisaks võimelünkade parendamine);
- kohanemine ja jätkusuutlik sadamate toimimine sanktsioonidest tingitud kaubamahtude drastilise vähenemisega;
- kaldaelektriühenduste ja alternatiivkütuste taristu väljaehitamine TEN-T sadamates tulenevalt Euroopa kliimapaketi nõuetest;
- väikesaarte ja suursaarte laevaliinide dekarboniseerimine;
- rahvusvaheliste laevaühenduste dekarboniseerimine ning rohekoridoride loomine Soome ja Rootsi;
- jäämurde teenuse baasrahastus ei kata lepinguga võetud kohustusi;
- jäämurde võimekus ei ole piisavalt tagatud ja vajalik on uue jäämurdja ehitamine asendamaks 60 aastast jäämurdjat Tarmo;
- väikesaartega ühenduse pidamiseks uue parvlaeva ehitamise rahastamine;
- merenduses ÜRO, EL valdkondliku regulatiivse raamistiku hüppelise mahuga toimetulek

olemasolevate vahendite piires;

- sanktsioonide rakendamisest tulenev täiendav järelevalve koormus vajab püsivat lahendust;
- teadus- ja arendustegevuse ebapiisav rahastus merendusvaldkonna arendamisel;
- meremajandusega seotud analüüsitud andmestiku kokkupanek ning avalik jagamine, et tagada kvaliteetne info ning uuendatud ülevaade kõigile osapooltele. Transpordiameti poolt on koondatud andmed 2019-2021, aga vajalik on hilisemate andmete kuvamine ning leida lahendus, kuidas oleks võimalik andmeid kuvada ka võimalusel reaajas, tänu millele saaks vajalikke otsuseid vastu võtta usaldusväärsetele andmetele tuginedes.
- merendusega seotud ja tööks vajalike infosüsteemide kaasajastamine, tehnoloogilise võla vähendamine ning uutele andmevajadustele vastavaks arendamine;
- elektroonilise mereinfosüsteemi platvormi arendus lähtuvalt Euroopa Parlamendi ja Nõukogu (EL) 2019/1239 määrusele, mille kohaselt hakatakse alates 2025. aasta augustist uue andmestandardi järgi infot vahetama Euroopas;
- arendada ühtne meremajandust ja seotud infot kajastav statistiline töölaud, et kõik osapooled saaksid kasutada ühesugust ning uuendatud infot tegevuste ja otsuste tegemiseks;
- veetee hoiukavaga seotud tegevuste ja investeringute vajadusteks rahastuse tagamine;
- kanalite süvendamise pikaajase plaani puudumine ja töödeks vajaliku baasrahastuse tagamine;
- sadamate taristu vajab investeringuid kliimamuutustega kohanemiseks (lainemurdjad, kaid), selleks, et sadamad saaksid ohutut teenust pakkuda;
- valdkondlik killustatus ning piisaval hulgal valdkondlike spetsialistide järelkasvu tagamine;
- ekspordigarantiide meetmete terviklahenduse puudumine.

Keskkonnapoliitikat mõjutab järgmiste kümnendite jooksul enim **Euroopa roheline kokkulepe**, mis lähtub põhimõttest, et kestlikkus ja üleminek turvalisele, elurikkust toetavale, kliimaneutraalsele ning kliimamuutuste suhtes vastupanuvõimelisele ja ressursitõhusamale ringmajandusele on liidu pikaajalise konkurentsivõime tagamisel võtmeküsimus.

Eesti koos teiste Euroopa Liidu (EL) riikidega on roheleppEGA seadnud aastateks 2030 ja 2050 mitmeid ambitsioonikaid eesmärgE seoses kliimamuutuste leevendamisega ja nende mõjuga kohanemisega, ringmajandusele ülemineku, elurikkuse ja ökosüsteemide kaitse ning tervikuna kestliku arengu saavutamiseG. Selleks on muuhulgas vajalik edendada uute kestlike tehnoloogiate kasutuselevõttu kõigis majandussektorites (energeetikas, IKT-s, tööstuses, transpordis, põllumajanduses, jäätmemajanduses, maakasutuses ja metsanduses, teenusmajanduses). Samavõrra oluline on suurendada kohalike omavalitsuste ja ettevõtete võimekust ning valmisolekut kohanduda roheleppEest tulenevate nõuetega, suurendada energia- ja ressursitõhusust ning minna üle ringmajandavatele ärimudelitele.

Merekeskkonna peamiseks probleemiks on mere halb keskkonnaseisund, mida põhjustavad maismaalt ja õhust merre jõudvad saasteained, suur kalapüügikoormus ning laevade poolt tekitatud reostus. Nagu Läänemeri tervikuna, on ka kogu Eesti mereala eutrofeerunud, mis mõjutab tugevalt ka muid mereökosüsteemi komponente. Samuti halvendavad mere seisundit globaalsed kliimamuutused, mille tõttu merevesi soojeneb ja hapestub. Halvast seisundist tingituna on piiratud mereressursi kasutamisevõimalused majandustegevuses ning ohustatud mereelustiku ja -elupaikade säilimine.

Kõige olulisem on tegeleda merre jõudvate toit- ja saasteainete koguste vähendamisega, eeskätt fosfori- ja lämmastikukoormuse vähendamisega. Samuti tuleb leida lahendus merre jõudvate ohtlike ainete koguste, sh ravimijääkide vähendamiseks.

Hea keskkonnaseisundi saavutamiseks meres on vaja lahendada ka mereprügiga, veealuse müraga, vööriikidega ning kalapüügikoormustega seotud keskkonnaprobleemid.

Mereelustiku kaitseks tuleb merekaitsealasid laiendada ja tagada nende sidusus, hinnata ja tõhustada nende kaitsereežiime, et saavutada merekeskkonna hea seisund, täita Helcomi Läänemere tegevuskava ja EL bioloogilise mitmekesisuse strateegia 2030 eesmärgi võtta 30% merealadest kaitse alla (sh 10% range kaitse alla). Täiendavalt tuleb hakata tegelema ka halvas seisundis mereelupaikade taastamisega, vastu on võetud EL looduse taastamise määrus.

Vajalik on luua võimekus vrakkide kütusest tühjaks pumpamiseks. 03.04.2024 seisuga on tuvastatud Eesti merealal 689 objekti. Neist 65 objekti on hinnatud keskkonnaohtlikuks. Detailsem riskihinnang on koostatud neile 65 keskkonnaohtlikkuile objektile ning 4 kõige suurema reostusohu tasemega vrakki asub Soome lahes ja üks Saaremaast läänes. Objektide keskkonnaohtlikkust ja riskihinnangut ajakohastatakse vastavalt uuemale kogutud informatsioonile.

Vaatamata **veevaldkonnas** tehtud investeeringutele ja rakendatud erinevatele kaitsemeetmetele ei ole veekogumite seisund viimase 12 aasta jooksul summaarselt paranenud. Ligi poolte pinnaveekogumite ning veerandi põhjaveekogumite puhul on vähemalt hea seisundi eesmärk jätkuvalt saavutamata⁵. 2022–2027 veemajanduskavades on seatud eesmärgiks saavutada 2027. aasta lõpuks 65% pinnaveekogumite ja 74% põhjaveekogumite vähemalt hea seisund. Veekogumite hea seisundi saavutamiseks on esmalt vajalik tõhustada veemajanduskavade rakendamist, millega kaasneb suur ressursivajadus.

Eestis on kõrge ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni teenuse kvaliteedi tase ja teenusega liitunud osakaal (2024.a. andmetel on ühiskanalisatsiooniga liitunud 84% elanikkonnast, ühisveevärgiga 85%). Samuti on elanikkonnale ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni teenuse hind taskukohane, keskmiselt moodustab hind 1,1% leibkonnaliikme keskmisest netosissetulekust. Paljud vee-ettevõtted Eestis on regionaalsed vee-ettevõtted, kes pakuvad ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni teenust korraga mitmele kohalikule omavalitsusele, tagades seeläbi kvaliteetsema veeteenuse ka väiksematele asulatele. Seoses välisvahenditest rahastatud toetusmeetmete lõppemisega vee- ja kanalisatsioonitaristu investeeringuteks on tarbijale taskukohase hinna juures sektori jätkusuutlikkuse tagamine keeruline, mistõttu on lähiaastate üheks fookuseks Eesti vee-ettevõtluse reformi läbiviimine, sh vee-ettevõtete regionaliseerimise soodustamine. Vee-ettevõtluse reformiks vajalikud tegevused on kirjeldatud Kliimaministeeriumi ja Konkurentsiameti koostatud dokumendis Vee-ettevõtluse teekaart 2025–2035⁶.

Eestis üldiselt on piisavalt veeressurssi, mis katab senise inimtegevuse vajaduse ja võimaldab arendada uusi vett tarbivaid tootmisharusid. Kuid vead tiheasustusega piirkondade planeerimisel on kaasa toonud piirkonniti põhjaveevarude ammendumise (nt Harjumaa tiheasustusega piirkonnad). See toob nendes piirkondades kaasa vajaduse veetarbimist piirata ning takistab piirkondade arengut.

Kuigi tulenevalt Eesti geograafilisest asukohast on erinevate kliimastsenaariumite kohaselt üleujutuste risk pigem madal, ei ole siiski riski ennetamiseks ja leevendamiseks ettenähtud meetmete rakendatud piisavalt, ka elanikkonna teavitus ja teadlikkus üleujutuste riskide kohta on madal, puudu on kahjude ennetamise ja leevendamise meetmetest. Seega tuleb enam tähelepanu pöörata üleujutusriskide maandamisele ja nende mõjude leevendamisele.

⁵ Eesti pinnaveekogumitest 53% (2020) ja põhjaveekogumitest 74% (2020) on heas seisundis.

⁶ Kliimaministeerium, Konkurentsiamet (2025). Vee-ettevõtluse reformi strateegiline teekaart 2025–2035.

Veekindel Eesti. <https://kliimaministeerium.ee/sites/default/files/documents/2025-06/Vee-ettev%C3%B5tluse%20reformi%20teekaart%202025-2035.pdf>

Samuti on sademevee käitus linnalistes piirkondades ebapiisav. Aastakümneid tagasi välja ehitatud sademevee süsteemid ei ole vastavuses tänapäevaste valingvihmade vooluhulkadega, sest sajud on muutunud intensiivsemaks. See suurendab saasteainete intensiivsemat kannet veekeskkonda ning põhjustab linnalistes piirkondades lokaalseid üleujutusi ja majanduslikku kahju. Rohkem tuleb tähelepanu pöörata sellele, et juba planeeringute koostamise etapis arvestataks sademevee kohapealse käitluse võimalustega ning vajadusel kavandatakse ja ehitatakse sobivad eesvoolud ja vooluhulga ühtlustamise lahendused eesmärgiga vähendada liigniiskust ja üleujutusi ning ühisvoolse kanalisatsiooni ülevoolude kaudu keskkonda jõudvat reostuskoormust.

Ka suuremahulised uued arendustegevused (transpordi ja energia taristu, kaevandused, tehased, vesiviljelus) võivad mõjutada veekogumite seisundit füüsiliste muutuste, täiendavate saasteainete vette jõudmise või põhjaveetaseme muutuste kaudu. Üheks uueks suuremahuliseks arendustegevuseks on vesiviljeluse arendamine. "Põllumajanduse ja kalanduse valdkonna arengukava aastani 2030" kirjutatud säästva merevesiviljeluse arendamise strateegiliseks eesmärgiks viia avamere vesiviljeluse maht järgneva viie aasta jooksul 10 000 tonni juurdekasvuni aastas. Tootmismahu lisandumine tähendab täiendavat reostuskoormust. Vesiviljeluse arenguga kaasneva keskkonnakoormuse vähendamiseks on vajalik välja töötada leevendus- ja kompensatsioonimeetmed.

6. Olulisemad tegevused/sekkumised

Merekeskkonna ja vee kaitse ning kasutus

- LIFE strateegilise integreeritud veemajanduse projekti LIFE SIP WetEST rakendamine, mille eesmärgiks on **Lääne-Eesti vesikonna** veemajanduskava täielik rakendamine ning selle tulemusel vesikonna **veekogumite hea seisundi saavutamine ja säilitamine**. Projekti kestus on 2025–2033 ning projekti maksumus on ~29,9 mln eurot, millest 60% on LIFE programmi toetus ja 40% (s.o ca 12 mln eurot) on riigi kaasfinantseering.
- LIFE integreeritud veemajanduse projekti LIFE IP CleanEST rakendamine, mille raames viiakse ellu **Viru alamvesikonna veekogumite hea seisundi saavutamiseks** vajalikud meetmed kuni 2028. aasta lõpuni. Kümme aastat kestva projekti kogumaksumus on ligi 16,7 mln eurot.
- **Euroopa veekerksuse strateegia** eesmärkide ja tegevuste rakendamine. See hõlmab veeökosüsteemide kaitset ja taastamist, kliimamuutustega kohanemist, kriitilise taristu kaitsmist erinevate kriiside tõttu ning õiglase tasakaalu loomist veega varustamise ja veenõudluse vahel, et vastata praegustele vajadustele, sealhulgas järgib eesmärki tagada taskukohane puhas joogivesi ja sanitaartingimused, kahjustamata seejuures tulevaste põlvkondade õigusi.
- **Üleujutuse riskide leevendamiseks** 2022–2027 maandamiskavade rakendamine ja kolmanda tsükli üleujutusega seotud riskide hinnangu, üleujutusohu ja üleujutusega seotud riskide kaartide ning maandamiskavade ajakohastamine (2024–2027). **Üleujutusriskide maandamise** meetme ja sademevee kombineeritud lahenduste meetme rakendamise tagamine lokaalsete üleujutuste leevendamiseks või vältimiseks (2022–2027).
- 2025. aastal valmis **veeteenuse reformi teekaart** ühisveevärgi ja –kanalisatsiooni toimepidevuse tagamiseks. 2026. a lõpuks töötatakse välja reformi elluviimiseks vajalik õigusraamistik.
- **Vee taaskasutuse poliitika välja töötamine**, et võimaldada looduslike veeressursside säästmiseks kasutada puhastatud asulareovett, karjääri- ja kaevandusvett ning muud kasutusel olnud vett tegevustes, kus vesi ei pea olema joogivee puhtusega.
- **Reoveepuhastuse energiatõhususe edendamise** toetusmeetme rakendamine vee-ettevõtete kulude vähendamiseks ja kasvuhoonegaaside emissioonide vähendamiseks.
- 2024. a uuendatud **asulareovee puhastamise** direktiivi nõuete ülevõtmine Eesti õigussüsteemi 2027. a suveks. Sealhulgas asulareoveest mikrosaasteainete puhastamise kulude katmiseks laiendatud tootjavastutuse (EPR) rakenduskeemi väljatöötamine.

- Veekogumite hea seisundi saavutamiseks perioodi 2022–2027 **veemajanduskavade rakendamine** ning edukaks rakendamiseks vajalike ressursside tagamine (k.a inimesed).
- Pandivere, Adavere-Põltsamaa **nitraaditundliku ala tegevuskava** 2025–2028 rakendamine pinna- ja põhjaveele põllumajandustootmisest tuleneva keskkonnariski vähendamiseks.
- Joogivee kvaliteedi riskipõhise lähenemise tagamine optimeerimaks veekäitluse kulusid ja suunata ressursid joogiveeahela kriitilistele punktidele.
- Hajaasustuse ja maapiirkondade reovee kohtkäitluse valdkonna õigusliku raami ajakohastamine, et tõhusamalt tagada puhastamisega kättesaadavus ja reovee jõudmine puhastitesse.
- Alustatakse Kurtna järve veerežiimi taastamistöödega ning viiakse läbi Ida-Virumaa joogivee varustuskindluse uuring.
- Mereala hea keskkonnaseisundi saavutamiseks **merestrategie meetmekava rakendamine** (perioodil 2023-2028) ja merestrategie seireprogrammi uuendamine (2026) ja rakendamine. 2024. aastal ajakohastati mereala seisundihinnang.
- Rahvusvaheliste **merekaitsekonventsioonide ratifitseerimine ja rakendamine** Eestis. Mereuuringute, sh mikroplasti, saasteainete leviku, laevanduse keskkonnamõju ning elustiku ja mereelupaikade inventuuride jms korraldamine, sh EL elupaikade taastamise määruse rakendamise ettevalmistamiseks ja merekaitsealade võrgustiku toimimise tõhustamiseks.
- Kestliku **sinimajanduse arendamine**. Merendusreformi läbiviimine (sh merekeskkonnakaitse reform) eesmärgiga töötada välja uuenduslik merenduse haldamise riiklik mudel, maksimaalselt de-reguleerida ja ühtlustada riigisiseseid nõudeid rahvusvaheliste nõuetega, efektiivistada järelevalvet läbi tehnoloogiate rakendamise, vähendada riigi administratiivkulusid läbi tehisisintellekti rakendamise.
- Keskkonnaohtlike vrakkide kütusest tühjaks pumpamise võimekuse loomine.
- SF 2021–2027 perioodil toimub mitteheas seisundis veekogumite tervendamine. Projekti viib ellu Riigimetsa Majandamise Keskus kuni 31.12.2027, EL toetus 4 mln eurot. Eesmärk on veekogumite ökoloogilise seisundi parandamine, kliimamuutustega kohanemise ja katastrofiriski ennetamise ning vastupanuvõime edendamine, võttes arvesse ökosüsteemipõhiseid lähenemisviise.

Meremajanduse konkurentsivõime tõstmine

- Uue **veeteetasude süsteemi välja töötamine**, mis lähtub laeva keskkonnamõjudest. Ettevalmistamisel on veeteetasude süsteemi muudatused, millega diferentseeritakse tasud vastavalt Clean Ship Indexile (CSI) või sarnase rahvusvahelise indeksi alusel. Laevad, mis on suurema keskkonnamõjuga hakkaksid tulevikus suuremat veeteetasu maksma. Eeldatavalt hakkab uus süsteem kehtima 01.01.2027.
- Jätkuvalt on väljakutseks ka eesmärgi **kauba- ja reisilaevade arv Eesti lipu all (kogumahutavus 500 või enam)** täitmine. Seadusandlusest tulenevalt on raskusi laevade Eesti lipu alla toomisel ja hoidmisel ning konkureerivatel riikidel on selleks paremad tingimused. Projekti rakendamist on takistanud mõningad probleemid seoses õigusloomega ja toetavate infosüsteemide käivitumisega. Uus konkurentsivõimeline pakett valmib 2026. aastaks, mis aitab eesmärkide täitmisele kaasa.
- Jätkub uue **keskkonnasäästliku parvlaeva ehitus** suursaarte liinide teenindamiseks (hinnanguline maksumus 42 mln eurot). Parvlaeva kontseptsioon on valminud. Laev valmib 2028. aastaks. Laev panustab ESR (Jõupingutuste jagamise määruse (Effort Sharing Regulation)) eesmärkide täitmisesse ca 3-4 kilotonni võrra aastas.
- Soodustatakse Eestisse **laevade ümberehituskeskuse** ehk Estonian Marine Greentech & Retrofit Hub'i rajamist, mis hakkab teenindama nii kohalikke kui ka rahvusvahelisi merendusettevõtteid. 25 mln eurot suunatakse laevade keskkonnasäästlikumaks muutmisesse, mis ergutab

laevandusettevõtteid valima Eestit oma laevade keskkonnasäästlikumaks muutmiseks, pakkudes osalist rahastuse tagastust Eestis tehtud investeeringutele.

- SF 2021–2027 perioodil arendatakse AS-i Saarte Liinide sadamate **sadamarajatisi ja akvatooriume kliimamuutustega kohanemiseks** ÜF 70%-lise toetuse mahus 9,5 mln eurot (projekti kogumaksumus 13,57 mln eurot).
- Täiendavalt on vajalik investeerida **TEN-T sadamatesse** kaldaelektriühenduste rajamiseks ning alternatiivkütuste taristu loomiseks tulenevalt EL-i ESR, FUELEU, AFIR, ETS nõuetest, mille järgi peab taristu olema valmis 2030. aastaks, et laevad üle 5000GT saaksid sadamas seisuajaks ennast kaldaelektrivõrku lülitada.
- Lisaks on vajalik investeerida ka **riigisisesse parvlaevaliikluse dekarboniseerimiseks**, millega koos tuleb investeerida ka kohalike sadamate ümberehitusse. Kohalikud parvlaevaliinid panustavad ESR eesmärkide täitmisesse.
- Täiendavalt pakub võimalusi **alternatiivkütustele üleminekuks** riigile kuuluvate laevade üleviimine alternatiivkütustele, mis võib tekitada mahuliselt püsivat nõudlust alternatiivkütuste tootmiseks, mis seni on olnud takistuseks investeeringute tegemisel.
- Järgmiste aastate suur väljakutse on säilitada ka **transpordi toimepidevus**, misjuures on vajalik võtta transpordis kasutusele rohetechnoloogiad ja leida efektiivsust sektoris digilahenduste juurutamise läbi.
- Laevateede ja kanalite süvendamiseks vajaliku baasrahastuse tagamine.
- Tuletornide rekonstrueerimiseks vajaliku rahastuse tagamine.

7. Meetmed, programmi tegevused ja teenused

Järgnevalt on välja toodud programmi tegevused ja nende elluviimiseks kavandatud olulisemad plaanid.

Teenuste detailne kirjeldus on kajastatud lisas 1.

Meede 1. Merekeskkonna ja vee kaitse ning kasutus

Meetme eesmärk:

Saavutatud ning säilitatud on merekeskkonna ja pinnavee ning põhjavee hea seisund ning inimestele on tagatud taskukohane ja kvaliteetne veeteenus.

Meede koosneb kahest programmi tegevusest: merekeskkonna kaitse suunamine ning vee säästliku kasutamise ja kaitse tagamine. Meetme eesmärki aitavad oma teenuste kaudu saavutada: Kliimaministeerium, Keskkonnaamet, Keskkonnaagentuur ja Keskkonnaministeeriumi Infotehnoloogiakeskus.

Tabel 4. Meetme merekeskkonna ja vee kaitse ja kasutus mõõdikud

Mõõdik/Sihttase	Tegelik (2024)	2026	2027	2028	2029
Merekaitsealade pindalamäär (%) Eesti merealast	7064 km ² Eesti merealast kaitse all TW piiriga: 28.1%; EEZ piiriga: 19.3 %	>28%	28%	29%	29%
Veeteenuse keskmise maksumuse osakaal madalaima sissetulekuga	1,31 (2023)	<2,00%	<2,00%	<2,00%	<2,00%

maakonna leibkonna keskmisest sissetulekust, % Allikas: Statistikaamet ja Keskkonnaagentuur					
Reovee kogumise ja puhastamise osas nõuetele vastavate üle 2000 ie koormusega reoveekogumisalade osakaal, %	98%	100	100	100	100

Programmi tegevus 1.1. Merekeskkonna kaitse tagamine

Eesmärk:

Merekeskkonna kaitseks on rahvusvahelised lepped jõustatud, rahvusvahelised kohustused täidetud, see tagab merekeskkonna kaitse Eestis ja väljaspool Eesti jurisdiktsiooni olevatel merealadel

Eesmärgi saavutamiseks kujundatakse poliitikat, toetatakse mere-uuringuid teadmise puudujääkide vähendamiseks, töötatakse välja ja rakendatakse meetmeid merekeskkonna seisundi parandamiseks, koostatakse ja esitatakse rahvusvahelisi aruandeid, kooskõlastatakse reostustõrjeplaan, antakse vee erikasutuslube ning mereuuringulube. Eesmärki aitavad oma teenuste kaudu saavutada: Kliimaministeerium, Keskkonnaagentuur ja Keskkonnaministeeriumi Infotehnoloogiakeskus, Keskkonnaamet.

Tabel 5. Programmi tegevuse merekeskkonna kaitse tagamine mõõdikud

Mõõdik/Sihttase	Tegelik (2024)	2026	2027	2028	2029
Maismaalt merre jõudva inimtekkelise toitainete koormuse vähendamine: toitainete (N, P) koormus vastab HELCOM BSAPis toodud Eestile arvestatud sissekande ülemmääradele – N-üld ja P-üld NIC-d Allikas: Keskkonnaagentuur	N-üld 27332 t/a; P-üld 455,5 t/a (2022)	väheneb	väheneb	NIC N-üld: 26474 t/a, NIC P-üld 419 t/a.	Väheneb
Merekaitsealade pindalamäär Eesti merealast, % Allikas: Keskkonnaagentuur	7064 km ² Eesti merealast kaitse all, TW piiriga: 28,1 %; EEZpiiriga: 19,3%*	28	>28	>29	>29
Kõrge riskitasemega reostus- ja keskkonnoahtlike vrakkide ohutustamine Allikas: Kliimaministeerium	0	1	2	3	4

Mõõdiku **maismaalt merre jõudva inimtekkelise toitainete koormuse vähendamine** sihiks on võetud, et toitainete (N, P) koormus vastab HELCOM Läänemere tegevuskavas (BSAP) toodud Eestile

arvestatud sissekande ülemmääradele - N-üld ja P-üld, NIC-d. Konkreetsed tasemed on määratud 2024. ja 2028. aastaks. Mõõdikute tasemed on kättesaadavad Keskkonnaagentuuri infosüsteemist.

Mõõdiku **merekaitsealade pindalamäär Eesti merealast (%)** täitmisele aitab kaasa EL looduse taastamise määruse rakendamine. Ühtlasi osaleb Kliimaministeerium ka HELCOM Protect Baltic projektis, mille eesmärk on teadvustada merekaitsealade olulisust. Mõõdik näitab, mitu % Eesti merealast on kaitse all.

Mõõdiku **kõrge riskitasemega reostus- ja keskkonnaohtlike vrakkide ohutustamine** täitmisele aitab kaasa piisava võimekuse loomine. Hetkel Eestil sellist võimekust ja seadmeid ei ole. Mõõdiku sihttaseme täitmine nõuab lisarahastust. Mõõdik näitab, mitu reostus- ja keskkonnaohtlikku vrakki on muudetud ohutuks. Tegevuse elluviimiseks otsitakse aktiivselt rahastust ka välisvahenditest.

Olulisemad tegevused:

- Mereala hea keskkonnaseisundi saavutamiseks rakendatakse merestrategia meetmekava (perioodil 2023 - 2028), alustatakse meetmekava uuendamist ning uuendatakse merestrategia seireprogramm.
- Oluline on rahvusvaheliste merekaitsekonventsioonide ratifitseerimine ja rakendamine Eestis. Lisaks mereuuringute, sh mikroplasti, saasteainete leviku, laevanduse keskkonnamõju ning elustiku ja mereelupaikade inventuuride jms korraldamine, sh EL elupaikade taastamise määruse rakendamise ettevalmistamiseks ja merekaitsealade võrgustiku toimimise tõhustamiseks.
- Viiakse läbi merekeskkonnakaitse reform, sh keskkonnajärelevalve süsteemi tõhustamine, järelevalve süsteemi uuendamine ja arendamine.
- Tagatakse reostustõrje ja mereuuringute võimekus ning luuakse võimekus keskkonnaohtlike vrakkide kütusest tühjaks pumpamiseks.
- Luuakse mereökoloogia digitaalse kaksiku prototüüp, mis pakub terviklikku lahendust Eesti mereökosüsteemide seisundi ja nende pakutavate hüvede hindamiseks, kvantifitseerimiseks ning survetegurite kumulatiivsete mõjude prognoosimiseks. Digitaalne kaksik võimaldab koondada eri allikatest pärit andmed ja kasutada innovaatilisi meetodeid, et analüüsida ja prognoosida ökoloogiliste näitajate muutusi nii ruumiliselt kui ajaliselt. Sõltuvalt valitavatest sisendandmetest, võimaldaks digikaksik ka reaajas olukorra jälgimist ja kiiret reageerimist võimalike ohtude ilmnemisel.

Programmi tegevus 1.2. Vee säästliku kasutamise ja kaitse tagamine

Eesmärk:

Vee kasutamine ja kaitse on korraldatud viisil, mis tagab veekogumite hea seisundi saavutamise ja säilitamise ning tagab inimestele kvaliteetse joogivee ja taskukohase veeteenuse.

Eesmärgi saavutamiseks kavandatakse ja rakendatakse meetmeid veekogumite hea seisundi saavutamiseks, sh paisudel kaladele läbipääsu tagamiseks, põllumajandusliku hajukoormuse, maaparandushoiust tingitud koormuse, ohtlike ainete koormuse ja veevõtust tingitud koormuse vähendamiseks, ühisveevärgi ja kanalisatsiooni teenuse tagamiseks ja üleujutuste mõjude maandamiseks, määratakse reoveekogumisalad, hinnatakse ja kehtestatakse põhjaveevarud ning korrastatakse jääkreostusobjekte. Korraldatakse veemajandusega seotud tegevustes kvalifikatsiooni

taotlemist, antakse veelube, tehakse veekogumite seiret, hinnatakse veekogumite seisundeid ja koormusi, seejuures ajakohastades seisundi hindamise metoodikat, koostatakse ja esitatakse rahvusvahelisi aruandeid, teostatakse riiklikku järelevalvet. Eesmärki aitavad oma teenuste kaudu saavutada: Kliimaministeerium, Keskkonnaamet, Keskkonnaagentuur ja Keskkonnaministeeriumi Infotehnoloogiakeskus ja Geoloogiateenistus.

Tabel 6. Programmi tegevuse vee säästliku kasutamine ja kaitse tagamine mõõdikud

Mõõdik/Sihttase	Tegelik (2024)	2026	2027	2028	2029
Ühiskanalisisatsiooniga liitunud elanike osakaal, % Allikas: Keskkonnaagentuur	82,00%	84,00%	84,00%	84,00%	84,00%
Nitraaditundliku ala põhjaveeseire aasta keskmine nitraadisaldus ei suurene algtasemega (2021-2024) võrreldes Allikas: Keskkonnaagentuur	28,7	<28,7	<28,7	<28,7	<28,7
Veeteenuse keskmise maksumuse osakaal madalaima sissetulekuga maakonna leibkonna keskmisest sissetulekust, % Allikas: Statistikaamet ja Keskkonnaagentuur	1,31%	<2,00%	<2,00%	<2,00%	<2,00%
Reovee kogumise ja puhastamise osas nõuetele vastavate üle 2000 ie koormusega reoveekogumisalade osakaal, % Allikas: Keskkonnaagentuur	98	100	100	100	100

Ühiskanalisisatsiooniga liitunud elanike osakaal näitab nende elanike, kelle majapidamine on ühendatud ühiskanalisisatsiooniga, suhet kogu Eesti elanikkonna kohta. Mõõdiku väärtus kasvab ühiskanalisisatsiooni väljaehitamisel uutesse piirkondadesse ja uute majapidamiste liitumisel juba olemasoleva ühiskanalisisatsiooniga. Mõõdiku väärtuse kasvu mõjutavad positiivselt veemajandustaristu investeringuteks antavad toetused.

Nitraaditundliku ala põhjavee nitraadisalduse mõõdik iseloomustab põhjaveekaitse tulemuslikkust. Pandivere ja Adavere-Põltsamaa nitraaditundlik ala on moodustatud kaitse-eeskirjaga kolme maakonna (Lääne-Viru, Järva ja Jõgeva) piires ning sellel rakendatakse piiranguid põllumajandustootmisele.

Veeteenuse keskmise maksumuse osakaal madalaima sissetulekuga maakonna leibkonna keskmisest sissetulekust iseloomustab ühisveevärgi ja -kanalisatsiooniteenuse taskukohasust. Veeteenust ei loeta Eestis taskukohaseks, kui mõõdiku väärtus on üle 2%. Mõõdiku väärtuse püsimiseks alla 2% hinnatakse iga veemajandustaristu investeringutoetuse puhul eraldi toetuse finantsmajanduslikku mõju ning viiakse läbi vee-ettevõtluse reformi vee-ettevõtete konsolideerimiseks.

Reovee kogumise ja puhastamise osas nõuetele vastavate üle 2000 ie koormusega reoveekogumisalade osakaal iseloomustab asulareovee puhastamise direktiivi nõuete täitmist. Mõõdiku sihtväärtuse saavutamisele aitavad kaasa veemajandustaristu toetused.

Vee kasutamisel ja kaitsel on oluline veekogumite hea seisundi saavutamine ja säilitamine ning inimestele kvaliteetse joogivee ja taskukohase veeteenuse tagamine.

Olulisemad tegevused:

- 2025. aastal valmis veeteenuse reformi teekaart ühisveevärgi ja –kanalisatsiooni toimepidevuse tagamiseks. 2026. a lõpuks töötatakse välja reformi elluviimiseks vajalik õigusraamistik. 2026. aastal jätkatakse 2025. a alustatud avaliku sektori innovatsioonifondist toetatud ühisveevärgi ja –kanalisatsiooni valdkonna digitaliseerimist, mis on veereformi elluviimist toetav tegevus.
- Viiakse ellu LIFE integreeritud veemajanduse projekti LIFE IP CleanEST, mille eesmärk on saavutada Viru alamvesikonna veekogumite hea seisund. Kümme aastat (2019-2028) kestva projekti kogumaksumus on ligi 16,7 mln eurot, millest 2026. aasta maht on 2,2 mln eurot.
- Viiakse ellu LIFE SIP WetEST projekt, mille eesmärk on Lääne-Eesti vesikonna veemajanduskava täielik rakendamine ning selle tulemusel vesikonna veekogumite hea seisundi saavutamine ja säilitamine. Projekti kestvus on 2025-2033 ning projekti maksumus on 29,9 mln eurot, millest 2026. aastal kasutatakse 2,7 mln eurot.
- Jätkatakse vee taaskasutuse poliitika välja töötamist, et võimaldada looduslike veeressursside säästmiseks kasutada puhastatud asulareovett, karjääri- ja kaevandusvett ning muud kasutusel olnud vett tegevustes, kus vesi ei pea vastama joogivee nõuetele.
- Jätkatakse üleujutusriskide maandamist ja sademevee süsteemide arendamist.
- Viiakse ellu reoveepuhastuse energiatõhususe edendamise toetusmeetet vee-ettevõtete kulude vähendamiseks ja kasvuhoonegaaside emissioonide vähendamiseks, milleks 2026. aastal on CO2 vahenditest planeeritud 0,1 mln eurot.
- Ajakohastatakse hajaasustuse ja maapiirkondade reovee kohtkäitluse õigusliku raami, et tõhusamalt tagada purgimisteenuse kättesaadavus ja reovee jõudmine puhastitele. Valitsus on kokku leppinud, et vajalikud muudatused viiakse ellu 2027. a I kv lõpuks.
- Alustatakse 1.01.2025 jõustunud uue asulareovee direktiivi 2024/3019 ülesvõtmisega Eesti õigusesse, mis peab olema tehtud hiljemalt 2027. a. juuli lõpuks. Direktiiviga kaasnevad mitmed uued kohustused ja väljakutsed, sh laiendatud tootjavastutuse juurutamine mikrosaasteainete välja puhastamiseks reoveest, energianeutraalsuse saavutamine reovee puhastuses, ühiskanalisatsiooni ehitamise kohustus alates 1000 ie-ga reoveekogumisaladel jpm. Riiklik tegevuskava direktiivi rakendamiseks peab valmis olema 2028. a. 1. jaanuariks.
- EL struktuuritoetusi perioodil 2021–2027 kuni 31.12.2029 plaanitakse vee-ettevõtjatele ja kohalikele omavalitsustele kombineeritud sadeveesüsteemide sh lahkvoolsete sademeveesüsteemide rajamiseks 25 mln eurot. 2026. aastal on plaanitud anda toetusi vähemalt 4 mln eurot. Toetuse andmise eesmärk on aidata kaasa kohalikul tasandil kliima- ja energiaeesmärkide mõtestamisele, seadmisele ja saavutamisele, kliimamuutustega kohanemisele ja katastroofiriski ennetamisele ning selleks vastupanuvõime edendamine, võttes arvesse ökosüsteemipõhiseid lähenemisviise. Kombineeritud sademeveelahenduste toetamine aitab lahendada sademeveeprobleeme tiheasustusaladel. Kombineeritud sademeveelahendustena toetatakse nii looduslähedasi sademeveesüsteeme (SUDS) kui lahkvoolsete sademeveesüsteemide rajamist. Looduslähedased sademeveesüsteemid vähendavad sademevee kogust ja voolukiirust ning puhastavad sademevett erinevatest saasteainetest (nt fosfori- ja lämmastikuühendid, raskmetallid, heljum). Kombineeritud sademeveelahenduste toetamine vähendab reoveepuhastite hüdraulilist koormust, mis aitab vähendada veeteenuste hinda lõppkasutajale. Looduslähedaste sademeveesüsteemide ja lahkvoolsete kanalisatsioonisüsteemide rajamine aitab leevendada üleujutuste mõju tiheasustusaladel. Looduslähedaste sademeveesüsteemide toetamine loob sünergia ELi ühise põllumajanduspoliitika strateegiakava (ÜPP) sekkumistega, sest sademevee pinnasesse immutamise vähendatakse põuarieske, sh põhjavee tarbimist põuaperioodidel.
- Lisaks antakse toetusi üleujutusohu ennetamiseks ja leevendamiseks ning hoiatussüsteemide rajamiseks (0,7 mln eurot). Toetuse andmise eesmärk on ära hoida või vähendada üleujutusega seotud olulistest riskipiirkondades üleujutuste võimalikke kahjulikke tagajärgi inimese tervisele, keskkonnale, kultuuriväärtustele ja majandustegevusele.

- SF 2021–2027 perioodil toimub mh ka mitteheas seisundis veekogumite tervendamine. Projektiviib ellu Riigimetsa Majandamise Keskus kuni 31.12.2029, projekti kogumaksumus on 5,4 mln eurot, millest 2026. aasta eelarves on planeeritud 1,2 mln eurot. Eesmärk on veekogumite ökoloogilise seisundi parandamine, kliimamuutustega kohanemise ja katastroofiriski ennetamise ning vastupanuvõime edendamine, võttes arvesse ökosüsteemipõhiseid lähenemisviise. Projekti raames toimub järvede ja vooluveekogude korrastamine.
- Jätkatakse Kurtna järve veerežiimi taastamistööd (0,6 mln eurot) ning viiakse lõpuni Ida-Virumaa joogivee varustuskindluse uuring (0,4 mln eurot).

Meede 2. Meremajanduse konkurentsivõime tõstmine

Eesmärk:

Eesmärk on tagada mere peal toimuvate või merega seotud poliitikate ning majandustegevuste konkurentsivõimeline, keskkonnahoidlik ja kompetentsil põhinev jätkusuutlik süsteem, mis tagab inimeste ja kaupade liikuvuse, tootmise, töötlemise, ressursside kasutamise ning vajalike teenuste osutamise.

Seos VVTP-ga: „5.1.1. Viime läbi rohereformi avaliku-, era- ja kolmanda sektori koostöös. Üheskoos ettevõtjatega kujundame Eesti majandusmudeli kliimaneutraalseks ja kestlikuks. Rohereform on valdkondade ülene – iga eelarveinvesteering peab viima meid kestlikuma keskkonnakasutuse ja majandusmudelini.“

Tabel 7. Meetme meremajanduse konkurentsivõime tõstmine mõõdikud

Mõõdik/sihttase	Tegelik (2024)	2026	2027	2028	2029
Eesti laevandus on rahvusvaheliselt konkurentsivõimeline (1-3) Allikas: Shipping Industry Flag State Performance Table	3	3	3	3	3

Programmi tegevus 2.1. Meremajanduse konkurentsivõime ja veetaristu arendamine

Eesmärk:

Programmi tegevuse eesmärk on muuta meretranspordisektor konkurentsivõimelisemaks, ohutumaks, turvalisemaks ja rohelisemaks ning ühendada see muu taristuga.

Tegevuse täpsemaks kirjeldamiseks ja eesmärkide ning investeeringuvajaduste välja toomiseks kinnitatakse programmi lisas 3 Veetee hoiukava.

Tabel 8. Programmi tegevuse meremajanduse konkurentsivõime ja veetaristu arendamine mõõdikud

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2024)	2026	2027	2028	2029
Jäämurde teenuse tagamine, % Allikas: Kliimaministeerium	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%

Möödistatud Eesti mereala osakaal, % Allikas: Kliimaministeerium	74,00%	77,00%	83,00%	85,00%	87%
SF projektidest rahastatud uute lainemurdjatega sadamate arv, kus on rakendatud kliimamuutuste mõjude suhtes kaitsemeetmeid, tk Allikas: Kliimaministeerium	0	1	3	3	4
Eestisese merenduse CO ₂ vähendamine saartevaheliste parvlaevaühenduste nullheitele viimisega, kilotonnides Allikas: Kliimaministeerium	16,43	16,43	11,00	11,00	11,00
Eesti on ParisMOU lipuriikide valges nimekirjas Allikas: Paris MoU Committee	Jah	jah	jah	Jah	jah

Seoses jäämurdja Tarmo ekspluatatsioonist välja arvamisega 2028. aastal on jäämurde teenuse tagamiseks senisel tasemel vaja soetada uus jäämurdja.

Tänaseks on möödistatud 75% Eesti merealast. Aastatel 2026–2029 plaanitakse läbi viia madalmere LIDAR-möödistusi ning 2027–2028 uuendatakse selleks 12 GNSS-seadet.

Sadamate lainemurdjate ehitamist toetatakse Euroopa Liidu vahenditest. Projekt kulgeb plaanipäraselt.

Saartevahelise parvlaevaühenduse CO₂ heite vähendamiseks on ehitamisel uus parvlaev.

Eesti on jätkuvalt ParisMOU lipuriikide valges nimekirjas. Selles nimekirjas püsimine nõuab investeringuid nii meresõiduohutuse tagamiseks kui ka riiklikul tasandil. Väga oluline on toetada sektori ettevõtjaid, et meie laevad oleksid tehniliselt korras, tagatud oleks meresõiduohutus ning kasutataks kestlikke lahendusi. Samuti on oluline, et laevade järelevalve inspektorid oleks koolitatud ning tagatud piisav mehitatus.

Olulisemad tegevused:

- Meremajanduse konkurentsivõime aluseks on vähemalt võrdväärsed tingimused teiste riikidega. Selle saavutamiseks tuleb luua kliendi vaates vajalikud ning efektiivselt toimivad teenused. Lisaks tuleb eesmärkide saavutamiseks luua erisused maksustamises ja tööseadusandluses, mis arvestavad nii reisilaevanduse ja kohalike meremeeste vajaduste kui kaubalaevade ja laevaomanike. Reisilaevanduse toetamiseks jätkatakse tööjõumaksude tagastusmeetmega, milleks on Eestil ka riigiabiluba. Kaubalaevade lipu alla toomise terviklik meetmete pakett plaanitakse välja töötada 2026. aastaks. Tähtsal kohal on Eesti kui mereriigi tuntuse tõstmine, mis aitab kaasa laevade lipu alla toomisele ning välisinvesteeringute toomist Eestisse läbi meretööstuse ekspordi.
- Meretranspordi ohutuse ja turvalisuse eesmärkide täitmiseks tagatakse laevade ja sadamate kontroll ja järelevalve; hoitakse korras navigatsioonimärgistus nii merel kui kaldal; tagatakse laevaliikluse korraldamise süsteemi toimimine; laevateede ja kanalite süvendamine; lootsimise, kartograafia ja hüdrograafia teenuste toimimine.
- Jäämurdmine on meretranspordi ohutuse tagamiseks vajaminev teenus, mille jätkuvaks tagamiseks on 2023. aastal läbi viidud alusuuring ning otsitakse rahastusvõimalusi uue jäämurdja ehituseks.
- Tulenevalt EL ja Rahvusvahelise Merendusorganisatsiooni (IMO) kliimaeesmärkidest on vajalik riigisisesed meretranspordiühendused viia üle alternatiivkütustele. Selleks ehitatakse 2026. aastaks suursaarte vahele uus ligi nullheitmega parvlaev. Lisaks võetakse suund ka riigilaevade dekarboniseerimiseks. Ehitamisel on multifunktsionaalne töölaev, mis valmib 2026. aastaks

ning hakkab kasutama alternatiivkütuseid tekitamaks üldist nõudlust alternatiivkütustele ning aidates kaasa ka teiste valdkondade dekarboniseerimisele.

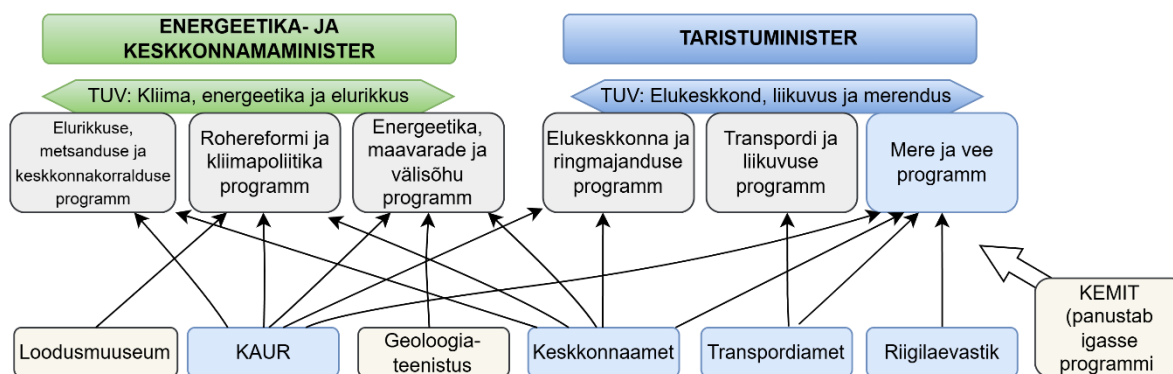
- Eesmärgi saavutamiseks toetatakse keskkonnasäästlikke lahendusi logistikaahelates, võetakse kasutusele kasvuhoonegaaside vähendamise meetmeid eriti nutikate ja digitaalsete lahenduste abil, luuakse tingimused ohutuks veeliikluseks ja arendatakse veeteid kooskõlas veeliikluse vajaduste ja tehnoloogia arenguga ning säilitatakse merekultuuripärandit. CO2 vahenditest on 2026. aastal kavandatud saarte ühenduse elektrilaevade kaldataristu toetamiseks 2,8 mln eurot.
- Kaubaveos (sh riiklikus) eelisarendatakse võimaluse korral mere- ja raudteevedu kui kõige energiatõhusamaid kaugveoliike ning kujundatakse multimodaalset taristut, mis võimaldab ökonoomset kaubavedu. Ka Euroopa Komisjoni rohelise kokkuleppe üks eesmärke on suunata suur osa praegu mööda maanteid toimuvatest vedudest (75%) raudteele või merele. Kaupade liikumine läbi Eesti võimalda ettevõtetal pakkuda oma klientidele suurema lisandväärtusega teenuseid kui vaid transiit. Eesmärgiks on, et Eestis pakutav transporditeenus on parima kvaliteediga ja suudaks tagada Läänemere ressursside kestliku kasutamise.
- Programmi tegevus panustab ka SF programmiperioodi 2021–2027 (kuni 2029. a lõpuni) prioriteetsesse suunda nr 2, mille eesmärkideks on kliimamuutustega kohanemine, riskide ennetamine ja katastroofidega toimetulek, suurendada elurikkust, rohelist taristut linnakeskkonnas ja vähendada saastet. Prioriteetsesse suunda panustatakse sekkumisega „Sadamate akvatooriumi kaitse“, milleks 2026. aasta eelarves on planeeritud 6,9 mln eurot.
- Kaasajastatakse meremajanduse arendamiseks merenduse seadusandlus, arvestatakse valdkonna eripärade ja ekspordigarantiide tingimuste puhul seades tähtsate kohale väikesadamate piirkondliku rolli.
- Samuti on merenduses väljakutseks laevade autonoomsuse kasv ning karmistuvad keskkonnanõuded, mis tekitavad ettevõtjatele suurt halduskoormust ning vajadust väga suurtest investeeringutest väga lühikese aja jooksul.
- Merendus on väga killustunud valdkond, selle vältimiseks on vajalik viia läbi **merendusreform**, mida rahastatakse EL Reformide ettevalmistamise (TSI) meetmest 900 000 euro ulatuses. Eesti sinimajandusega seotud regulatsioonid ning ülesanded on killustunud erinevate ametiasutuste (nt 11 ministeeriumi, 18 ametiasutust jne) vahel ega vasta kliendi ootustele, mis takistab sinimajanduse konkurentsivõimet. Kasutusel on mitmeid sinimajandusega seotud IT-lahendusi, mis ei ole omavahel integreeritud ning mille kasutamine ei ole standardiseeritud ega efektiivne. Avalikus sektoris ei ole piisavalt jätkusuutlikke merendusala seadmeid ja kompetentsi või sõltuvad need vaid üksikutest inimestest. Merendusreformi eesmärgiks on luua kestlik ja efektiivne sinimajanduse avaliku halduse süsteem, arvestades uusimaid tehnoloogilisi võimalusi ja oskusi.
- 2026. aastal lõpetatakse multifunktsionaalse töölaeva ehitus. Töölaev kasutab mitte-fossiilseid kütuseid energiaallikana ning peab võimaldama tulevikus läbi viia sellele paigaldatavate seadmete abil teadusuuringuid ja omama ka reostustõrje võimekust. Jätkatakse sadamate akvatooriumi kaitse investeeringutega Kihnu, Ruhnu, Heltermaa ja Rohuküla sadamates ning saartevahelise parvlaeva hankimise investeeringuga.

8. Programmi juhtimiskorraldus

Programmi on Kliimaministeerium koostanud koostöös asjaomaste haldusala asutustega. Programm koostatakse neljaks aastaks, pidades silmas Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammi ja riigi pikaajalise

strateegia Eesti 2035 eesmäärke. Programmi kinnitab taristuminister pärast 2026. aasta riigieelarve seaduse vastuvõtmist ning see avalikustatakse Kliimaministeeriumi kodulehel.

Programm on juhtimistööriist, mille sisu eest vastutab Kliimaministeeriumi merenduse ja veekeskkonna asekanstler. Programmi juhi ülesandeks on programmi väljatöötamise ja uuendamise eestvedamine, elluviimise ja seire koordineerimine, programmi ja tulemusvaldkonna arengukava ning valdkonna arengukavade vahelise sidususe tagamine ja infovahetuse korraldamine. Programmi koostamisel ja eesmärkide elluviimisel osalevad Kliimaministeeriumi valitsemisala asutustest Kliimaministeerium, Keskkonnaamet, Keskkonnaagentuur, Transpordiamet ja Riigilaevastik. Programmi tulemuste saavutamisse panustab ka Geoloogiateenistus. Kliimaministeeriumi strateegilist planeerimist, sh programmide väljatöötamist, uuendamist ja seiret koordineerib Kliimaministeeriumi strateegia, analüüsi ja digiarengu osakond koostöös asjakohaste sisuosakondadega.

Joonis 3. Kliimaministeeriumi tulemusvaldkonnad, programmid ja kaasatavad allasutused.

Programmi täiendatakse igal aastal ühe aasta võrra ning see on kooskõlas riigi eelarvestrateegiaga ja riigi rahaliste võimalustega. Programmi tegevuste eesmärgi aitavad toetada tulemusvaldkonna „Elukeskkond, liikuvus ja merendus“ teised programmid.

Programmis seatud eesmärkide saavutamise ja mõõdikute seiramise eest vastutab Kliimaministeerium koostöös asjaomaste haldusala asutustega. Programmi täitmisest antakse aru tulemusvaldkonna igaaastases aruandes.

Programm ajakohastatakse vajaduse korral kord aastas riigieelarve koostamise käigus, et tagada kooskõla riigi eelarvestrateegiaga ja riigi rahaliste võimalustega. Programmi eelnõu esitatakse teadmiseks või arvamuse avaldamiseks ning järgmise perioodi programmi sisendi kogumiseks teistele programmi eesmärkidesse panustavatele osapooltele, sh valdkonna TLAKi juhtkomisjonile.

Programm annab muuhulgas suuna välisvahendite planeerimisele ja kasutamisele.

Programmi rakendamisse on kaasatud riigiettevõtted ja asutused, kes panustavad mere ja vee programmis kirjeldatud tegevustesse.

Programmi aluseks olevate strateegilise dokumentide koostamisel on ulatuslikult konsulteeritud partneritega nii teistest avalike sektori asutustest kui ka era- ja mittetulundussektorist.

Programmi koostamisel tagatakse eesmärkide ja tegevuste kooskõla riigi strateegiliste arengudokumentidega, mis kehtivad programmi tegevuste ja eelarve kinnitamisel, sealhulgas arvestatakse horisontaalsetest arengustrateegiast tulenevate riigi säästva arengu ja konkurentsivõime eesmärkidega (vt allolevas nimekirjas toodud arengukavadest).

Programmil on otsesed seosed kliima, energeetika ja elurikkuse ning ettevõtluse ja innovatsiooni ning teiste tulemusvaldkondade, poliitikate, strateegiate, arengukavade ja programmidega, mille eesmärkide täitmist see mõjutab, näiteks:

- Kliimapoliitika põhialused aastani 2050⁷;
- Muudame maailma: säästva arengu tegevuskava aastaks 2030⁸;
- Eesti julgeolekupoliitika alused⁹;
- Eesti Euroopa Liidu poliitika¹⁰;
- Eesti 2035+ strateegia¹¹;
- Energiamajanduse arengukava aastani 2030¹²;
- Kliimamuutustega kohanemise arengukava aastani 2030¹³;
- Põllumajanduse ja kalanduse valdkonna arengukava aastani 2030¹⁴;
- Üleriigiline planeering „Eesti 2030+“¹⁵;
- Maakonnaplaneeringud 2030+;
- Eesti keskkonnanstrateegia aastani 2030¹⁶;
- Teadus- ja arendustegevuse, innovatsiooni ning ettevõtluse arengukava 2021–2035¹⁷;
- Heaolu arengukava 2023–2030¹⁸;
- Digiühiskonna arengukava 2030¹⁹;
- Metsanduse arengukava aastateks 2021–2030²⁰;
- Rahvastiku tervise arengukava 2020–2030²¹;
- Siseturvalisuse arengukavaga 2020–2030²²;
- Eesti säästva arengu riiklik strateegia „Säästev Eesti 21“²³;
- Haridusvaldkonna arengukava 2021–2035²⁴;
- Noortevaldkonna arengukava 2021–2035²⁵;
- Euroopa Liidu Läänemere piirkonna strateegia²⁶;
- Eesti Merestrategie²⁷;
- Avalike teenuste korraldamise roheline raamat²⁸;
- Meremajanduse valge raamat 2022–2035²⁹;
- Veemajanduskavad 2022–2027.

Programm on seotud järgmiste horisontaalsete teemadega:

- kliima ja keskkond;

⁷ <https://kliimaministeerium.ee/kliimapoliitika-pohialused-aastani-2050>

⁸ https://www.terveilm.ee/leht/wp-content/uploads/2018/01/Agenda-2030_eeistikeelne.pdf

⁹ https://www.riigiteataja.ee/aktiis/3060/6201/7002/395XIII_RK_o_Lisa.pdf#

¹⁰ <https://www.riigikantselei.ee/et/valitsuse-toetamine/euroopa-liit/eesti-euroopa-liidu-poliitika-ja-selle-eesmargid>

¹¹ <https://www.riigikantselei.ee/et/Eesti2035>

¹² https://www.mkm.ee/sites/default/files/enmak_2030.pdf (täpsem seos ENMAK 2030-ga: motoriseeritud individuaaltranspordi nõudluse vähendamine; tõhus sõidukipark)

¹³ <https://kliimaministeerium.ee/kliimamuutustega-kohanemise-arengukava>

¹⁴ <https://www.agri.ee/et/pollumajanduse-ja-kalanduse-valdkonna-arengukava-aastani-2030>

¹⁵ https://www.rahandusministeerium.ee/sites/default/files/Ruumiline_planeerimine/eesti2030.pdf

¹⁶ <https://www.riigiteataja.ee/aktiis/0000/1279/3848/12793882.pdf>

¹⁷ <https://www.hm.ee/et/TAIE-2035>

¹⁸ <https://www.sm.ee/heaolu-arengukava-2023-2030>

¹⁹ <https://www.mkm.ee/digiriik-ja-uhenduvus/digiuhiskonna-arengukava-2030>

²⁰ <https://kliimaministeerium.ee/MAK2030>

²¹ <https://www.sm.ee/et/rahvastiku-tervise-arengukava-2020-2030>

²² <https://www.siseministeerium.ee/et/STAK2030>

²³ <https://www.riigiteataja.ee/akt/940717>

²⁴ https://www.hm.ee/sites/default/files/haridusvaldkonna_arengukava_2035_29.10.2020_riigikokku.pdf

²⁵ <https://www.hm.ee/et/kaasamine-osaletamine/haridus-ja-teadusstrateegia-aastateks-2021-2035>

²⁶ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2009:0248:FIN:ET:HTML>

²⁷ <https://kliimaministeerium.ee/keskkonnakasutus/merestrategie>

²⁸ https://www.mkm.ee/sites/default/files/avalike_teenuste_korraldamise_roheline_raamat.pdf

²⁹ <https://www.mkm.ee/media/8055/download>

- võrdsed võimalused;
- infoühiskond (leides parimaid viise, kuidas aidata kaasa nutikate lahenduste kasutuselevõtule);
- regionaalareng³⁰ (eelkõige aidates kaasa hajaasustuses liikuvuskorraldusele ning võimaldades kasvatada eksporti ja investeringuid);
- riigivalitsemise areng (programm ning selle koostamisprotsess toetab valdkonna horisontaalset planeerimist ja koordineerimist, s.h suureneb vajadus võrgustikutööks ja kogukonnakeskseks lähenemiseks transpordi valdkonna korraldamisel ja väljakutsete lahendamisel halduse erinevatel tasanditel).

Programmi täitmise tulemusaruanne³¹ koostatakse korra aastas, mil toimub andmete jooksev ülevaatamine, et vajadusel asjakohaseid muutusi teha, ning aruande eelnõu esitatakse Rahandusministeeriumile (RaM) iga aasta **1. aprilliks**. Programmi tulemusaruandlust toetab valdkonna arengukava juhtkomisjon. **Tulemusaruanded kinnitab taristuminister**. Kinnitatud tulemusaruanded esitatakse RaMile ja Riigikontrollile **31. maiks**.

LISAD:

Lisa 1 Programmi teenuste kirjeldus

Lisa 2 Rahastamiskava

Lisa 3 Veetee hoiukava (esitatakse eraldi dokumendis)

³⁰ S.o piirkondade sotsiaalmajandusliku arenguseisundi ühtlasem areng, mis tugineb kõigis piirkondades inimeste põhivajaduste ja majandusliku konkurentsivõime püsivale tagatusele, piirkonnaspetsiifiliste arengueelduste paremale ärakasutamisele ning piirkondade tugevamale sidustatusele ja koostööle.

³¹ Tulemusaruanne koostatakse kooskõlas Vabariigi Valitsuse 19.12.2019 a määrustega nr [112](#) ja [117](#)

LISA 1. Programmi teenuste kirjeldus

Programmi tegevus: Merekeskkonna kaitse tagamine

Merekeskkonna poliitika kujundamine ja rakendamine (KLIM)

Eesmärk: Merekeskkonna poliitika on kujundatud, rahvusvahelised aruanded õigeaegselt esitatud.

Eesmärgi saavutamiseks kujundatakse poliitikat, toetatakse mere-uuringuid teadmise puudujääkide vähendamiseks, töötatakse välja ja rakendatakse meetmeid merekeskkonna seisundi parandamiseks, koostatakse ja esitatakse rahvusvahelisi aruandeid, kooskõlastatakse reostustõrjeplaan, antakse vee erikasutuslube ning mereuuringulube. Eesmärki aitavad oma teenuste kaudu saavutada: Kliimaministeerium, Keskkonnaagentuur ja Keskkonnaministeeriumi Infotehnoloogiakeskus.

Mereseire korraldamine ja aruannete koostamine (KAUR)

Eesmärk: Riigi aruandluskohustuste täitmine

Riigi kokkulepetest ja EL-i nõuetest tulenevate aruandekohustuste täitmine, sh aruannete koostamine ja edastamine lähtuvalt rahvusvaheliselt tunnustatud või riigis kokku lepitud meetodidest. EELIS, KOTKAS, KESE, WISKI andmekogudesse sisestatud andmete avalikustamine ja klientidele edastamine avalike rakenduste, teabepäringute ja koondülevaadete vahendusel. Teenuse osutamiseks vajalikud keskkonnaandmed kogutakse peamiselt riikliku keskkonnaseire programmi raames, mereseire mere valdkonna uuringute tegemisel.

Mere valdkonna kavade ja analüüside tegemine (KAUR)

Eesmärk: Analüüside ja prognooside andmine merekeskkonnaga seotud otsuste tegemiseks.

Mere valdkonna andmetike analüüsimine ja tulemuste tõlgendamine tellimuste kohaselt ning ekspertteadmiste jagamine. Teenuse osutamiseks vajalikud keskkonnaandmed kogutakse peamiselt riikliku keskkonnaseire programmi raames, mereseire ning meteoroloogilise ja hüdrooloogilise seire tegemisel.

Reostustõrjeplaani kooskõlastamine (KLIM)

Eesmärk: Tagatud sadamate reostustõrjeks valmisolek, plaanid on kooskõlastatud.

Sadamatel on kooskõlastatud ja ajakohased reostustõrjeplaanid koos vajaliku inventariga reostuse tõrjumiseks.

Merega seotud lubade taotlemine (KLIM)

Eesmärk: Load on väljastatud ja neid täidetakse

Mereuuringuload on välja antud.

Programmi tegevus: Vee säästliku kasutamise ja kaitse tagamine

Vee kasutamise ja kaitse poliitika kujundamine ja rakendamine (KLIM)

Eesmärk: Regulatsioonid on asjatundlikult koostatud ja arengukavad, strateegiad ja planeerimisdokumendid arvestavad veealaseid strateegilisi suundasid ja eesmäärke. Asjakohaste meetmete planeerimise ja rakendamise kaudu tagatakse vee hea seisundi saavutamine ja säilitamine ning veeressursi säästlik kasutus.

Veeteenuse osutamise poliitika kujundamine ja rakendamine (KLIM)

Eesmärk: Regulatsioonid on asjatundlikult koostatud aidates tagada kvaliteetse ja taskukohase veeteenuse osutamist inimestele ja ettevõtetele ning hajasutuspiirkonnas joogivee kättesaadavuse ja reovee nõuetekohase puhastuse. Asjakohaste meetmete planeerimise ja rakendamise kaudu on kõigile kätte saadavaks tehtud kvaliteetne joogivesi ja reovee kokku kogumine ja puhastus.

Veemajandusega seotud tegevustes kvalifikatsiooni taotlemine (KLIM)

Eesmärk: Tagatud on veeuuringute ja hüdrogeoloogiliste uuringute kvaliteet ja reoveepuhastite nõuetekohane opereerimine.

Vee ja mere kasutamise ning kaitse korraldamine (KeA)

Eesmärk: Mere, põhja- ja pinnavee kasutamine on jätkusuutlikult korraldatud läbi veemajanduskava rakendamise, loastamise, tasustamise ning järelevalve.

Mere, põhja- ja pinnavee kasutamise ning kaitse tagamiseks keskkonnalubade, komplekslubade, veekeskkonnariskiga tegevuste registreeringute, teatiste, nõusolekute ja kooskõlastuste andmine, keskkonnatasu rakendamine ning keskkonnajärelevalve teostamine.

Vee valdkonna kavade, analüüside ja projektide tegemine (KAUR)

Eesmärk: Analüüside, eksperthinnangute ja konsultatsioonide andmine jveevaldkonnaga seotud otsuste tegemiseks

Vee valdkonna andmetike analüüsimine ja tulemuste tõlgendamine tellimuste kohaselt ning ekspertteadmiste jagamine. Teenuse osutamiseks vajalikud keskkonnaandmed kogutakse peamiselt riikliku keskkonnaseire programmi raames, pinnavee ja põhjavee seire tegemisel ning keskkonnakaitseluba omavate isikute käitise tegevuse aastaaruannetest.

Veevaldkonna andmete haldamine ja aruannete avaldamine (KAUR)

Eesmärk: Riigi aruandluskohustuste täitmine

Riigi kokkulepetest ja EL-i nõuetest tulenevate aruandekohustuste täitmine, sh aruannete koostamine ja edastamine lähtuvalt rahvusvaheliselt tunnustatud või siseriiklikult kokku lepitud metoodikatest. Teenuse osutamiseks vajalikud keskkonnaandmed kogutakse peamiselt riikliku keskkonnaseire programmi raames, pinnavee ja põhjavee seire tegemisel ning keskkonnakaitseluba omavate isikute käitise tegevuse aastaaruannetest. EELIS, KOTKAS, KESE andmekogudesse sisestatud andmete avalikustamine ja klientidele edastamine avalike rakenduste, teabepäringute ja koondülevaadete vahendusel.

Hüdroloogilised vaatlused ja seire korraldamine (KAUR)

Eesmärk: Hüdroloogilise seire (jões, järved, soo ja meri) andmete avalikustamine ja edastamine. Vastavad andmed on sisendiks otsuste tegemisel.

Seirejaamades kogutavad hüdroloogiliste vaatluste ja mõõtmiste andmed salvestatakse automaatselt andmebaasidesse, teostatakse kvaliteedikontroll, avalikustatakse www.ilmateenistus.ee veebilehel ja edastatakse klientidele.

Hüdroloogiliste analüüside ja prognooside tegemine (KAUR)

Eesmärk: Hüdroloogiliste andmete analüüs ja sisevete hüdroloogiline prognoos on klientidele sisendiks otsuste tegemisel.

Hüdroloogiliste andmete analüüs hõlmab andmete statistilist analüüsi, kliendispetsiifilisi andmeanalüüsi, GIS andmete analüüsi ja insenertehnilisi arvutusi. Sisevete hüdroloogiline prognoos seisneb prognoosimudeli (SWAT) lähtestamises algandmetega, mudeli kalibreerimist, valideerimist, väljundi visualiseerimist ja prognoosi uuendamist. Teenuse osutamiseks vajalikud keskkonnaandmed kogutakse peamiselt riikliku keskkonnaseire programmi raames, meteoroloogilise ja hüdroloogilise seire tegemisel.

Programmi tegevus: Meremajanduse konkurentsivõime ja veetaristu arendamine

Meremajanduse poliitika kujundamine ja rakendamine (KLIM)

Eesmärk: Kavandada üleriigilisi ja rahvusvahelisi (vee-) transpordiühendusi hõlmava transpordi taristu säilitamist ja arendamist, anda sisend transpordipoliitika otsuste tegemiseks, töötada välja tingimused ja nõuded transpordipoliitika elluviimiseks.

Meremajanduse konkurentsivõime aluseks on vähemalt võrdväärsed tingimused teiste riikidega. Selle saavutamiseks tuleb luua kliendi vaates vajalikud ning efektiivselt toimivad teenused. Lisaks tuleb eesmärkide saavutamiseks luua erisused maksustamises ja tööseadusandluses, mis arvestavad nii reisilaevanduse ja kohalike

meremeeste vajaduste kui kaubalaevade ja laevaomanike. Tähtsal kohal on Eesti kui mereriigi tuntuse tõstmine, mis aitab kaasa laevade lipu alla toomisele ning välisinvesteeringute toomist Eestisse läbi meretööstuse ekspordi. Meretranspordi ohutuse ja turvalisuse eesmärkide täitmiseks tagatakse laevade ja sadamate kontrolli ja järelevalve; hoitakse korras navigatsioonimärgistus nii merel kui kaldal; tagatakse laevaliikluse korraldamise süsteemi toimimine; laevateede ja kanalite süvendamine; lootsimise, kartograafia ja hüdrograafia teenuste toimimine. Teenuste toimimise eelduseks on piisav rahastus ning kompetentsete ametnike Konkurentsivõimelise, ohutu, turvalise nutika ja kestliku taristu arendamine ja korrashoid.

Laevade mehitamine ja tehniline korrashoid (Riigilaevastik)

Eesmärk: Riigihaldusülesandeid täitvate laevade pidev valmisolek tagamaks riigi võimekuse täita oma ülesandeid merel ja siseveekogudel.

Riigilaevastiku ülesandeks on Keskkonnaameti, Politsei- ja Piirivalveameti, Päästeameti ja Transpordiameti poolt veealal täidetavate ülesannete täitmise jaoks vajalike veesõidukite kasutamise võimaldamine. Veesõidukite õigeaegsed hooldus- ja remonditegevused, laevade mehitatus ning veesõidukite üleriigiline arendamine, hankimine ja nende kasutamise planeerimine aitavad kaasa püstitatud eesmärgi saavutamisele. Kasutusmäära suurenemine tuleneb eelkõige laevade arvu vähendamisest ja riskkasutuse suurendamisest. (Algtase 3,84%. 2032 a eesmärk 5,21%).

Lootsimine (Riigilaevastik)

Eesmärk: Laevad liiguvad lootsimispiirkondades ohutult

Tõsiste avariide arv, mille tulemuseks on inimkaod, keskkonnakahju või laeva/sadama struktuuride tõsine kahjustus, mille tulemusena ei ole nad võimelised oma funktsiooni mingiks ajaks jätkama, peavad võrduma nulliga. Lootsidel peab olema kõige ajakohasem info muutustest ja hetkeolukorrast oma lootsimispiirkonnas, mida saab tagada igapäevase operatiivse infovahetusega sadamatega. Lisaks peab olema tagatud piisav puhkeaeg ja väljaõpe. Finantsiliste huvide prioritseerimine mis tahes ettekäändel ei tohi mitte mingil juhul olla pandud kõrgemale kui ohutuse tagamine.

Veetranspordiga seotud taristu haldamine, arendus ja korrashoid (Transpordiamet)

Eesmärk: Üldkasutatava veete navigatsioonimärgistuse ja laevateede kavandamine ja projekteerimine; üldkasutatava veete laevateede hooldamise ja haldamise korraldamine; veeliiklust mõjutavate tegevuste taotlustele hinnangu andmine; navigatsioonimärgistuse rajamiseks, paigaldamiseks, muutmiseks ja eemaldamiseks loa andmine ning nõuetele vastavuse kontrollimine; üldkasutatava veete navigatsioonimärkide töö tagamise koordineerimine.

Navigatsiooniteabe koostamine ja avaldamine; navigatsiooniteabe levitamise korraldamine; rahvusvaheline koostöö navigatsiooniteabe harmoniseeritud koostamiseks; mereala ruumiandmete avaldamine ning andmeteenuste loomine vastavalt seadusele ning veeliiklejate vajadusele.

Veete hüdrograafilise mõõdistamise korraldamine; hüdrograafia infosüsteemi pidamine; hüdrograafialaevade ja -kaatrite töö korraldamine.

Laevaliikluse ohutuse ja sujuvuse tagamine laevaliiklusteenuste (VTS) osutamise ning Soome lahe laevaettekannete süsteemi (GOFREP) käitamise kaudu; laevaliikluse korraldamise süsteemi arendamine; talvise navigatsiooni korraldamine; SafeSeaNet-i 24/7 kontaktpunkti töö haldamine ja infovahetuse korraldamine; intsidentidest ja õnnetustest teavitamine.

Veetranspordi ohutus, lubade ja diplomite väljastamine ning järelevalve (Transpordiamet)

Eesmärk: Meremeeste väljaõppe, diplomeerimise ja vahiteenistuse aluste rahvusvahelise konventsiooni nõuete rakendamine ja järelevalve; Euroopa Liidu ning Eesti õigusaktide, mis käsitlevad meremeeste väljaõppe, täiendkoolituse ja sertifitseerimise nõudeid, rakendamine ja järelevalve; laevaõnnetuste juurdlus (meresõiduohutuse seaduses sätestatud juhtudel) ja lootsimise nõuete rikkumiste menetlemine; tegevusloa

taotluste menetlemine; meresõidudiplomi, kutsetunnistuse ja kinnituslehe väljastamine; meremeeste registri pidamine.

Eesti riigilippu kandvate laevade tehniline järelevalve; Eesti sadamaid külastavate välisriigi lippu kandvate laevade kontrollimine; tegevusloa taotluste menetlemine; laevapereta prahitud laevade registri ja riigihaldusülesandeid täitvate laevade (RHÜT laevade) andmete kogu pidamine, Eestis registreeritud laevanimede ja kalalaevade pardanumbrite nimekirja pidamine ning laevale teise riigi riigilipu kandmise loa andmise menetlemine

Sadamate veeliikluse ohutuse alaste ülevaatuste tegemine; sadamate ja sadamarajatiste turvaülevaatuste tegemine; sadamaregistri pidamine.

Järelevalve väikelaevade kasutamise nõuete täitmise üle ning väikelaevade ülevaatuse tegemine MSOS-s sätestatud juhtudel.

Eesti merenduse väärtuspakkumuse, sealhulgas laevaregistrite ja laevanduse toetusmeetmete tutvustamine; Eesti meremajanduse analüüsimine; laevanduse riigiabi taotluste menetlemine, analüüside ja aruannete koostamine; merenduse konkurentsivõime tõstmine ning IT-teenuste arendamine.

LISA 2. Teenuste rahastamiskava

Programmi teenuste rahastamiskava	Eelarve			
	2026	2027	2028	2029
Mere ja vee programm	-66 153 145	-75 354 517	-81 606 622	-78 099 225
Programmi tegevus 1.1: Merekeskkonna kaitse tagamine	-2 331 230	-2 236 311	-2 185 252	-2 187 656
Merekeskkonna poliitika kujundamine ja rakendamine	-616 160	-569 062	-570 328	-562 838
Mereseire korraldamine ja aruannete koostamine	-650 252	-649 732	-649 732	-649 732
Mere valdkonna kavade ja analüüside tegemine	-4 499	-4 469	-4 469	-4 469
Reostustõrjeplaani kooskõlastamine	-730 275	-710 201	-656 635	-665 720
Merega seotud lubade taotlemine	-330 045	-302 847	-304 088	-304 898
Programmi tegevus 1.2: Vee säästliku kasutamise ja kaitse tagamine	-21 197 582	-22 248 946	-21 662 192	-24 791 269
Vee kasutamise ja kaitse poliitika kujundamine ja rakendamine	-14 576 984	-14 907 721	-11 328 551	-16 670 562
Veeteenuse osutamise poliitika kujundamine ja rakendamine	-2 300 260	-3 105 696	-6 157 412	-4 398 532
Vee valdkonna kavade, analüüside ja projektide tegemine	-647 347	-584 971	-612 742	-540 166
Veevaldkonna andmete haldamine ja aruannete avaldamine	-231 443	-221 773	-221 773	-221 773
Hüdroloogilised vaatlused ja seire korraldamine	-709 107	-692 645	-692 645	-692 645
Hüdroloogiliste analüüside ja prognooside tegemine	-808 685	-834 888	-757 897	-473 512
Vee ja mere kasutamise ning kaitse korraldamine	-1 923 756	-1 901 253	-1 891 173	-1 794 080
Programmi tegevus 2.1: Meremajanduse konkurentsivõime ja veetaristu arendamine	-42 624 333	-50 869 261	-57 759 178	-51 120 300
Meremajanduse poliitika kujundamine ja rakendamine	-10 583 307	-9 008 042	-14 228 042	-8 699 882
Laevade mehitamine ja tehniline korrashoid	-15 509 907	-15 249 253	-16 110 749	-15 313 565
Lootsimine	-8 188 737	-8 167 716	-8 667 261	-8 245 766
Veetranspordiga seotud taristu haldamine, arendus ja korrashoid	-5 237 175	-4 964 863	-4 970 288	-4 975 152
Veetranspordi ohutus, lubade ja diplomite väljastamine ning järelevalve	-3 105 206	-13 479 387	-13 782 839	-13 885 934